

Beloegafossielen van Nederlandse stranden op naam gebracht in het museum



Jerry Streutker [fossielenverzamelaar; jerrystreutker@hotmail.com]

Mirjam Kruizinga [fossielenverzamelaar; mirjamkruizinga@gmail.com]

Hidde Bakker [junior honorair conservator, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; hiddebakker@hotmail.com]

De afgelopen 2,5 miljoen jaar schommelde de zeespiegel sterk, doordat het landijs aangroeide in ijstijden en afsmolt in warme tijden. Het zuidelijk deel van de Noordzee viel geregeld droog, maar stond soms vol water; steeds leefden er vele diersoorten. Vele dierenresten zijn fossiel bewaard gebleven in de bodem van de Noordzee. Om de stranden te onderhouden, wordt er geregeld zand opgespoten. Soms wordt dit gedaan met zand uit diepere lagen uit de bodem van de Noordzee. Op de Nederlandse stranden worden daardoor regelmatig fossielen gevonden van diverse dieren. Maasvlakte 2 is één van de bekendste vindplaatsen in Nederland. De vondsten zijn niet altijd compleet. Integendeel, vaak zijn ze door het opspuiten ernstig beschadigd. Daardoor zijn ze niet altijd eenvoudig op naam te brengen. Fossielenkenners kunnen een fragment soms plaatsen in een groter geheel, zodat duidelijk wordt om welk bot het gaat en, met wat geluk, ook welk dier het betreft. Een belangrijk hulpmiddel voor kenners en verzamelaars is geschikte literatuur: beschrijvingen en afbeeldingen van (fossiele) botten.

Het begin van een nieuw project

Op 9 december 2020 vond Mirjam Kruizinga een vreemde platte wervel op Maasvlakte 2. Door de afplatting herkende ze het als afkomstig van een zeezoogdier, maar ze wist niet van welk zeezoogdier. Jerry Streutker had een paar jaar geleden een vergelijkbare wervel gevonden. Deze werd toen na vergelijking in de collectie van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam gede-termineerd als *beloega* (*Delphinapterus leucas*). Deze (sub)arctische soort leeft tegenwoordig in het hoge noorden, maar is fossiel uit de Noordzee bekend (Post 2005). Hidde Bakker determineerde de wervel van Mirjam op de Facebookpagina van de Werkgroep Pleistocene Zoogdieren ook als *beloega*. Al snel ontstond



▲ De collectie van Het Natuurhistorisch vormt onmisbaar vergelijkingsmateriaal om de fossielen op naam te brengen. (Hidde Bakker)

het idee om een project op te starten om de fossielen van *beloega*'s beter in kaart te brengen. Van dit dier moet vast veel meer gevonden zijn op de opgespoten stranden, alleen wordt het vaak niet herkend. Over zeehonden en de grotere walvissen is al meer gepubliceerd, maar de *beloega* is niet bij iedere verzamelaar bekend. Doel van dit project is het maken van een identificatiehulp voor het herkennen van *beloega*fossielen.

Vondsten inventariseren

Om een goed beeld van *beloega*vondsten te krijgen, hebben we in eerste instantie andere fossielenzoekers benaderd. We vroegen hen digitaal of zij eventuele *beloega*fossielen gevonden hadden en of zij foto's en informatie met ons wilden delen. Ook bij twijfel of het een *beloega* of toch een andere soort betrof. Dat leverde maar liefst 147 potentiële *beloega*fossielen op. We besloten de inventarisatie te focussen op strandvondsten. In Het Natuurhistorisch staan meer dan 20 dozen met daarin opge-

viste *beloega*fossielen: een prachtige en zeer omvangrijke collectie (Visscher 2007). Wat echter minder goed vertegenwoordigd is, of soms zelfs ontbreekt, zijn de kleinere skeletdelen, zoals de gehoorbenen, tanden en hals- en staartwervels. Deze vallen vaak letterlijk door de mazen van het vissersnet, maar op de stranden kunnen deze wel gevonden worden.



▲ De halswervel van een *beloega* die Mirjam op het strand van Maasvlakte 2 oprapte waarmee dit project begon. (Mirjam Kruizinga)



▲ Hidde en Jerry vergelijken beloegafossielen op de determinatiedag. (Mirjam Kruizinga)

Determinatiedag

Determineren vanaf foto's is moeilijk. Het geeft vaak een vertekend beeld, zeker wanneer er geen duidelijke maatvoering aanwezig is. Ook speelt de belichting een belangrijke rol om details op te kunnen merken. Hierom wilden we alle vondsten in het echt bekijken en vergelijken met een museumcollectie. Het Natuurhistorisch is daarvoor natuurlijk de aangewezen plek: de 1.208 beloegafossielen in de collectie, maar ook stukken van andere zeezoogdieren, waaronder dolfinen, walrussen en zeehonden vormen onmisbaar vergelijkingsmateriaal. Hiermee zouden we dus niet enkel kunnen zien of vondsten overeenkomen met beloega, maar ook of deze afwijken van andere zeezoogdieren om zo tot een sluitende determinatie te komen. Op zaterdag 2 oktober 2021 konden wij een aantal fossielenzoekers ontvangen in de Hoboken Salon van het museum voor een besloten determinatiedag.

Om deze determinatiedag netjes en gestroomlijnd uit te voeren, hadden we voor elke zoeker een halfuur ingepland om de vondsten live te vergelijken, te determineren en foto's te maken in de foto-opstelling van Het Natuurhistorisch. Indien iemand uitzonderlijk veel gevonden had, planden we daar een uur voor. Gewapend met de halve beloegacollectie die we voor deze gelegenheid verplaatsten naar de Hoboken Salon, ontvingen wij rond tien uur onze eerste



▲ In het depot van Het Natuurhistorisch worden 1.208 beloegafossielen bewaard. (Bram Langeveld)

gast en dit ging door tot half vijf in de middag. Zoals verwacht waren niet alle vondsten aan beloega's toe te schrijven, maar uiteindelijk hebben we toch veel moois voorbij zien komen. Deze determinatiedag heeft 22 vondsten opgeleverd die wij graag meenemen in ons project. Daaronder zijn bijvoorbeeld vier tanden, twee gehoorbene en twee staartwervels; hartstikke zeldzame fossielen die nog nauwelijks uit de Noordzee bekend zijn.

Dankwoord

Wij danken fossielenzoekers Bart Korf, Cédric Heins, Dick Duineveld, Henk Mul-

der, Jeffrey Dolkens, Niels van Steijn, Pietro Falgari, Renate Wolthuis, Roel van Reijmersdal, Sybrand Lucassen en Willy van Wingerden voor het uitlenen van vondsten en/of het deelnemen aan deze eerste determinatiedag. ◀

Literatuur

Post, K. 2005 - A Weichselian marine mammal assemblage from the southern North Sea - *Deinsea* 11: 21-27
 Visscher, T. 2007 - Collectie Post verhuist naar NMR - *Cranium* 24(1): 3-4